

Project 'Muiden Veilig...?'

De Fluit 35
1398 CA MUIDEN
muidenveilig@muideninfo.nl

(tik- en scanfouten voorbehouden - *cursiveringen* door redacteur)

Zitting 1972-1973 - 12 269

Veiligheidssituatie in de omgeving van de
kruitfabriekken te Muiden en te Amstelveen

BRIEF VAN DE MINISTER
VAN DEFENSIE
's-Gravenhage, 15 februari 1973.

Overeenkomstig de toezeggingen, gedaan bij de beantwoording van de desbetreffende kamervragen (zie Aangangsel, Tweede Kamer, zitting 1971-1972 blz, 143, 145, 147, 271 en 671), en mede met het oog op het overleg dat met de betrokken Tweede-Kamercommissies zal plaats vinden moge ik u hierbij het eindrapport doen toekomen van de Interdepartementale Commissie van Advies inzake de veiligheidssituatie in de omgeving van de kruitfabriekken te Muiden en te Amstelveen.

De Minister van Defensie,

H. J. DE KOSTER.

**Interdepartementale Commissie van Advies inzake de
veiligheidssituatie in de omgeving van de Koninklijke
Nederlandsche Springstoffenfabrieken te Muiden
en Amstelveen**

EINDRAPPORT

Inleiding

1. In het bijzonder naar aanleiding van de explosies, welke zich hadden voorgedaan bij de Koninklijke Nederlandsche Springstoffenfabrieken N.V. te Muiden, in de nacht van 12 op 13 juni 1963 en op 2 juni 1966, werd bij beschikking van de Minister van Defensie een interdepartementale Commissie van Advies ingesteld.

In deze beschikking van 20 oktober 1967, nr. 211.542/65 werd de taak van de commissie als volgt omschreven:

"de regering ten aanzien van de N.V. Koninklijke Nederlandsche Springstoffenfabrieken van advies te dienen aangaande de volgende punten:

a. Indien naar het oordeel van de commissie de veiligheid van de omgeving van de fabrieken te Muiden en Amstelveen thans niet voldoende is gewaarborgd, kan dan door h,t treffen van voorzieningen ter plaatse een zodanige toestand worden verkregen, dat bedoelde veiligheid, ook in de toekomst, wel voldoende is gewaarborgd, hierbij mede gelet op de te verwachten ontwikkeling van de betrokken gebieden en van het bedrijf;

b. Zo neen, welke maatregelen zouden nodig zijn om tot een aanvaardbare situatie te geraken;

c. Welke kosten zal uitvoering van de sub a genoemde voorzieningen, dan wel van de sub b genoemde maatregelen naar raming met zich meebrengen."

2. De commissie is thans als volgt samengesteld:

Voorzitter: Mr. Th. J. Barentsen , Directie Juridische Zaken, Ministerie van Defensie;
Plv. voorzitter: Drs. F. W. Dirker , Directie Regionale Industriële Zaken, Ministerie van Economische Zaken;
Jhr. Drs. P. A.. C. Beelaerts van Blokland , burgemeester van Amstelveen; (na 1972)
Dhr. C. H. Busehmann, Directoraat-Generaal van de Arbeid;
Dhr. W. Jongeneel , burgemeester van Muiden; (na 1972)
Ir. K. H. Kwee , Commissie van Proefneming, Ministerie van Defensie;
Ir. J. H. Perié, Hoofddirectie van de Waterstaat;
Dhr. L. Schothorst , Rijks-Planologische Dienst;

Dbr. F. G. H. van Straaten, Ministerie van Binnenlandse Zaken;
Dhr. G. J. Vos, Directie Defensie-aangelegenheden Ministerie van Financien;
Dhr. A. J. der Weduwen , Voormalig adviseur hinderwetzaken bij de Dienst Kwartiermeester-Generaal;
Secretaris: Majoor C. H. A. Mutsaers, Staf Kwartiermeester-Generaal.

3. De commissie bracht in oktober 1969 en in juni 1970 interim-rapporten uit. Alvorens haar eindconclusies te formuleren lijkt het haar dienstig allereerst een korte samenvatting te geven van de inhoud van beide interim-rapporten, voor :over deze voor de eindconclusie van belang is.

II. Het eerste interim-rapport

1. De commissie is indertijd begonnen met zich ervan te overtuigen dat de plaatsen van de explosies van 1963 en van 1966, te Muiden, respectievelijk het magazijn „de eendenkooi" en de trotyl-smelterij, niet meer bestonden, niet waren vervangen en dus ook geen oorzaak van explosie meer konden zijn.

2. Voorts constateerde zij dat de beide fabrieken van de KNSF ten gevolge van beslissingen in het verleden steeds neer werden ingesloten door opdringende bebouwing en weten.

3. Bij de analyse van de bestaande problemen kwam de commissie voor de taak te staan een oordeel uit te spreken over het begrip „veiligheid" en de ter zake vereiste waarborgen, tegen de achtergrond van de verwachte ontwikkeling zowel in de betrokken gebieden als in het bedrijf zelf.

4. Beseft werd dat daarbij rekening zou moeten worden gehouden met de betekenis van de KNSF voor de werkgelegenheid, alsook de daarin van belang zijnde aspecten als export en de logistieke betekenis van het bedrijf voor de Nederlandse krijgsmacht.

5. Sanering van de hinderwetspositie van de vestiging te Muiden bleek noodzakelijk.

6. *Tijdens een hoorzitting op 6 februari 1968 bleken de beide betrokken gemeentebesturen van mening te zijn dat de fabrieken niet pasten in hun omgeving, aan welk oordeel het provinciaal bestuur van Noord-Holland zich conformeerde.*

7. Bij de ontwikkeling van de fundamentele veiligheidsnorm, die als basis voor haar oordeel zou moeten fungeren, had de commissie allereerst de beschikking over de bestaande NATO-richtlijnen inzake veiligheidsafstanden voor munitie en springstoffen, welke uitgaan van de aanvaardbaarheid van ernstige, doch herstelbare, schade in geval van calamiteiten, die hun effect uitoefenen op de omgeving.

De NATO-tabellen zijn vastgelegd in het NATO-unclassified document AC/ 106-DS (revised), d.d. 30-12-1965: „NATO safety principles for the storage of conventional ammunition and explosives" van de Group of experts on storage of ammunition.

Het principe van de toepassing van de NATO-afstandstabellen kan als volgt worden weergegeven: -per opslag- (resp. productie-) lokatie van de KNSF worden vastgesteld:

- de gevarenklasse van de (half-) produkten, welke in de betrokken lokatie zullen worden verwerkt/ geproduceerd, resp. opgeslagen;
- de afstanden van de lokatie tot de dichtstbijgelegen objecten (gebouwen en wegen) in de omgeving van de fabriek;
- specifieke aspecten van de bewerking/productie/opslag, alsmede van de bouwkundige voorzieningen op de betrokken lokatie;
- aan de hand van de vastgestelde gegevens kan door middel van de NATO-tabellen worden bepaald, welke de maximaal toegestane hoeveelheid van een (half-) produkt is voor de betrokken lokatie.

8. De commissie achtte evenwel voor de KNSF een specifieke benadering vereist, zowel omdat daar productie en opslag plaatsvonden van produkten, die qua aard en samenstelling een zeer gespreid gevarenbeeld te zien geven, als in verband met de feitelijke ligging van de fabrieken in de nabijheid van gebouwen, wegen en recreatie.

9. Op grond hiervan concludeerde de commissie dat in afwijking van het NATO-principe in dit geval uitgegaan moest worden van de basisgedachte dat uitsluitend "geringe glasschade" (overeenkomende met een golfdruk van 60 gram/cm²) als criterium zou moeten worden gehanteerd.

10. Dit leidde tot de overtuiging dat voor massa detonerende stoffen (producten welke in gevarenklasse 5 zijn ingedeeld) een veiligheidsafstand ten opzichte van de bebouwing in acht zou moeten worden genomen van 2 1/2 maal de NATO-normen, als bedoeld onder 11-7.

Voor wat betreft de afstand tot wegen achtte de commissie differentiatie gewenst, nl.:

voor gewone wegen: 2/3 maal de NATO-huizenafstand;
voor drukke wegen: 1 maal de NATO-huizenafstand;
voor autosnelwegen: 1 1/2 maal de NATO-huizenafstand.

Voor recreatie oordeelde de commissie, dat geen verblijfsrecreatie, noch opstallen ten behoeve van dagrecreatie kunnen worden toegelaten binnen de commissie-veiligheidsafstand, welke geldt ten opzichte van de bebouwing.

11. Voor stoffen behorende tot gevarenklasse 2 (massabrandgevaarlijk) achtte de commissie de NATO-afstandstabellen voldoende.

12. Na het ontwikkelen van de afstandsnormen ten opzichte van de te onderscheiden objecten heeft de commissie na grondige studie een gedetailleerde indeling gemaakt van de verschillende soorten produkten en halfprodukten, die bij de KNSF voorkwamen. Zij deelde daarbij deze produkten in in respectievelijk gevarenklasse 2 (massa-brandgevaarlijk) en gevarenklasse 5 (massa-detonatiegevaarlijk).

N.b. Ter bekorting zal in het vervolg van dit rapport worden volstaan met de vermelding: gevarenklasse 2 of 5, zonder de betekenis daarvan telkenmale te herhalen.

13. Toetsing van de productie-activiteiten en de opslagfaciliteiten bij de bestaande fabrieken aan de ontwikkelde normen, welke toetsing een omvangrijke en tijdrovende exercitie bleek, leidde de commissie uiteindelijk tot de overtuiging dat met name de productie van nitroglycerine te Amstelveen en de opslagcapaciteit te Muiden problemen deden rijzen die in dat stadium onoverkomelijk voorkwamen.

III. Het tweede interim-rapport

1. Na de afsluiting van het eerste interim-rapport vond een gedetailleerde studie plaats van de technische consequenties voor elk der betrokken fabriekslokaties, voortvloeiende uit de commissie-normen.
2. *Deze studie leidde tot de conclusie dat met voorzieningen ter plaatse, alle technische mogelijkheden en ook economische gevolgen in aanmerking genomen, binnen de huidige vestigingen geen aanvaardbare veiligheidssituatie zou kunnen worden bewerkstelligd.*
3. De commissie meende dan ook dat de productie en opslag geheel of gedeeltelijk naar een nieuwe vestigingsplaats zouden dienen te worden overgebracht.
4. Daarbij werden drie mogelijkheden onderscheiden:
 - A. volledige verplaatsing van de fabrieken te Muiden en Amstelveen naar een nieuwe vestiging;
 - B. opheffing van Amstelveen, gedeeltelijke handhaving valt Muiden en stichting van een nieuwe vestiging;
 - C. gedeeltelijke handhaving van Amstelveen, gedeeltelijke verplaatsing van Amstelveen naar Muiden en gedeeltelijke overbrenging van Muiden naar een nieuwe vestigingsplaats.
5. Bij de beoordeling van deze drie alternatieven speelden de volgende aspecten een rol:
 - algemene vestigingseisen;
 - specifieke vestigingseisen, zoals:
 - maximum afstanden;
 - benodigd grondoppervlak;
 - gevarenezones;
 - water- en stroomvoorziening;
 - afvallozing;
 - werknemersaspecten;
 - planologische omstandigheden;
 - productie-technische en bedrijfsmatige aspecten;
 - logistieke factoren voor de Nederlandse defensie;
 - doelmatigheids- en kostenoverwegingen;
 - werkingsduur van de alternatieven.
6. De commissie achtte de mogelijkheden B en C slechts voor beperkte duur van betekenis en hoogstens als voorfase voor mogelijkheid A aanvaardbaar. De commissie gaf derhalve de voorkeur aan A. Mogelijkheid C zou slechts enige jaren dienst kunnen doen, terwijl mogelijkheid B op planologische bezwaren bleek te stuiten.
7. Onder alle voorbehoud werden de kosten van bebouwing (exclusief grondwerken en fundering), verplaatsing (exclusief transport) en apparatuurvervanging voor de mogelijkheden A, B en C respectievelijk geraamd op twintig mln., dertien mln. en vijf mln. gulden. Onder andere de kosten van grondaankoop waren in deze bedragen niet inbegrepen, terwijl evenmin rekening was gehouden met de opbrengst van een eventuele verkoop van de terreinen in Muiden en Amstelveen.
8. Voor het zinvol uitwerken van één of meerdere alternatieven bleek de commissie nadere informatie nodig te hebben over de toekomstige ontwikkelingsmogelijkheden voor de KNSF.

De belangrijkste externe factor in dit verband was de onzekere toekomst van het staatsbedrijf „Artillerie-Inrichtingen". In verband met de toeleveringsfunctie van de KNSF voor de AI bleek de toekomstige ontwikkeling van de KNSF in belangrijke mate af te hangen van die van de AI. Zowel de continuïteit van de productie als de aard van het produktenassortiment waren hier in het geding.
9. Vandaar dat de commissie in haar tweede interim-rapport moest meedelen dat zij haar werk eerst zou kunnen voortzetten en voltooien, zodra zij over voldoende informatie zou kunnen beschikken omtrent de resultaten van het inmiddels lopende onderzoek inzake de AI.

IV. Ontwikkelingen sedert juni 1970

1. In het najaar van 1970 ontving de Minister van Defensie de adviezen van het Raadgevend Bureau Ir. B. W. Berenschot N.V. inzake het staatsbedrijf „Artillerie-Inrichtingen". Hierop nam de Minister van Defensie het besluit om een onderzoek te doen instellen naar samenwerkingsmogelijkheden voor het staatsbedrijf met derden en stelde daartoe een stuurgroep in.

2. Deels als gevolg van een gezamenlijk optreden van de KNSF, het staatsbedrijf „Artillerie-Inrichtingen" en de Stuurgroep Al en deels als gevolg van zelfstandige acties van de betrokken partijen, is inmiddels de volgende situatie ontstaan:

- Op 31 augustus 1972 is de akte gepasseerd waarin werd opgericht „Muiden-Chemie" B.V. Deze B.V. is opgericht door de KNSF en het Duitse bedrijf Dynamit Nobel A.G.; beide participeren voor 50 pct. De KNSF wordt voortgezet als houdster-maatschappij, terwijl het bedrijf wordt voortgezet door de werkmaatschappij „Muiden-Chemie" B.V. De directie over de B.V. wordt gevoerd door de directeuren van de KNSF.

- Nu de daartoe noodzakelijke parlementaire goedkeuring is verkregen (Wet van 22 november 1972, Stb. 674), is op 19 december 1972 opgericht „Eurometaal" N.V. In deze n.v. nemen de Staat der Nederlanden voor 70 pet. en Dynamit Nobel A.G. voor 30 pet. deel. De deelnemingsinbreng van de zijde van de Staat bestaat uit de militaire productie-afdeling van het staatsbedrijf „Artillerie-Inrichtingen".

3. Uit bovenstaande ontwikkelingen ontstond voor de commissie de reële mogelijkheid om tot een eindadvies aan de Regering te komen.

V. Consequenties van de door de KNSF gerealiseerde samenwerking

1. De consequenties van de hiervoren geschetste ontwikkelingen, alsmede de gerealiseerde samenwerkingsvorm door middel van "Muiden-Chemie" B.V. zijn in hoofdzaak de volgende:

- Er bestaat uitzicht op een substantiële vergroting van de omzet van gevaarklasse 2-eindprodukten.

- Door de potentiële omzetvergroting in de sector van gevaarklasse 2-produkten heeft de directie van „Muiden-Chemie" B.V. besloten om de productie van gevaarklasse 5-grondstoffen/halffabrikaten te staken. Tevens zullen in het assortiment van eindprodukten geen gevaarklasse 5-artikelen meer voorkomen.

Volledigheidshalve dient te worden opgemerkt, dat voor de productie van sommige kruissoorten relatief kleine hoeveelheden gevaarklasse-5-grondstoffen/halffabrikaten moeten worden geïmporteerd en tijdelijk worden opgeslagen voor de verwerking. *

2. Getoetst aan de eerder door de commissie ingenomen standpunten, leidde deze ontwikkeling tot de volgende conclusie:

- de veiligheid van de omgeving van de fabrieken te Amstelveen en Muiden kan voldoende worden gewaarborgd mits:

- een aantal voorzieningen wordt getroffen als aangegeven en aan te geven door het hoofd bureau Hinderwetzaken van de Kwartiermeester-Generaal;

- de in acht te nemen veiligheidsafstanden voor productie en opslag worden gebaseerd op de door de commissie vastgestelde normen.

Op grond van deze conclusie was de commissie nagenoeg gereedgekomen met een eindrapport en stond vrijwel op het punt dit de Regering aan te bieden, toen de explosie van 8 december 1972 te Muiden plaatsvond.

VI. De explosie van 8 december 1972

Het bericht van de ontploffing bij „Muiden-Chemie B.V. op 8 december 1972 was in meerdere opzichten schokkend voor de leden van de commissie. Primair wordt dan gedacht aan de dodelijke slachtoffers en de gewonden binnen het bedrijf.

2. Alhoewel de interne veiligheid niet direct het object van onderzoek voor de commissie is, wordt het door de commissie alleszins en in hoge mate betreurd, dat zich in het bedrijf een zodanige calamiteit heeft voorgedaan, dat ten gevolge daarvan slachtoffers zijn gevallen.

3. Tevens is de commissie zich bewust van de schokkende ervaring, die de omwonenden van de fabriek hebben ondergaan ten gevolge van het psychologische effect en de materiele schade, welke zijn opgetreden door deze ontploffing.

VII. Analyse van de per 8 december 1972 ontstane situatie

1. De belangrijkste taak van de commissie was de Regering van advies te dienen aangaande het volgende punt:

"Indien naar het oordeel van de commissie de veiligheid van de omgeving van de fabrieken te Muiden en Amstelveen thans niet voldoende is gewaarborgd, kan dan door het treffen van voorzieningen ter plaatse een zodanige toestand worden verkregen, dat bedoelde veiligheid, ook in de toekomst, wel voldoende is gewaarborgd, hierbij mede gelet op de te verwachten ontwikkeling van de betrokken gebieden en van het bedrijf?"

2. Naar aanleiding van de ontploffing van 8-12-1972 kwam de commissie voor de taak te staan, het eerder geformuleerde concept-eindadvies aan de Regering, te toetsen aan de feitelijkheden als gevolg van deze calamiteit. De belangrijkste vraag waarvoor de commissie zich zag gesteld op 8 december 1972 is:

Was de veiligheid, voor de omgeving van de fabriek te Muiden voldoende gewaarborgd op basis van de door de commissie ontwikkelde veiligheidsnormen?

Ogenschoonlijk lijkt deze vraag overbodig als wordt gelet op de gevolgen van de ontploffing. Voor de beantwoording dient echter een aantal factoren in aanmerking te worden genomen, te weten:

- vastgesteld moet worden of de feitelijke situatie binnen de fabriek te Muiden op 8-12-1972 in overeenstemming was met de eisen welke voortvloeien uit de commissie-veiligheidsnormen;

- het advies van de commissie heeft uitsluitend de veiligheid van de omgeving tot object;

- vastgesteld moet worden hoe het werkelijke schadebeeld in de omgeving van de fabriek zich verhoudt tot het door de commissie aangelegde criterium van geringe glasschade voor de omgeving.

3. Een vraag, die allerwege als zeer belangrijk zal worden gezien is: wat is de *oorzaak* geweest van de ontploffing op 8-12-1972?

Ook de commissie onderkent het belang van de beantwoording van deze vraag. De commissie heeft echter twee overwegingen om het eindadvies niet te binden aan de oorzakelijke verklaring van de ontploffing:

- het onderzoek naar de oorzaak vergt tijd, terwijl thans ook niet kan worden voorzien in hoeverre een sluitende oorzakelijke verklaring kan worden verkregen;

- als al een bevredigende verklaring voor de oorzaak kan worden verkregen, staat daarmee dan naar het oordeel van de commissie niet vast welke combinaties van factoren en omstandigheden wellicht in de toekomst opnieuw oorzaak kunnen zijn van niet-voorzienbare gebeurtenissen?

Derhalve kent de commissie meer gewicht toe aan een op zo kort mogelijke termijn aan de Regering uit te brengen advies, wat niet primair is gericht op het wegnemen van oorzaken door onvoorziene gebeurtenissen, doch wat beoogt de gevolgen van zodanige gebeurtenissen binnen aanvaardbare grenzen te beheersen.

VIII. Toetsing

1. In het eerste interim-rapport kwam de commissie tot de conclusie dat, met het oog op een veilig en onbedreigd woongenot, uitsluitend geringe glasschade als criterium kan worden gehanteerd. De commissie acht het noodzakelijk om een nadere toelichting te geven op de omschrijving „geringe glasschade”, ten einde divergerende subjectieve interpretaties zoveel als mogelijk uit te sluiten. Naast een kwantitatieve betekenis van „geringe” dient hierin ook een geografische beperking te worden gezien. De commissie is van oordeel, dat „geringe glasschade” moet gelden voor een beperkte omgeving. De commissie wil deze geografische beperking in concrete vertaald zien in een omtrek van ca. 250 meter rondom het fabrieksterrein, buiten welke omtrek uitsluitend van louter incidentele glasschade sprake dient te zijn.

2. In het eerste interim-rapport ontwikkelde de commissie afstandsnormen voor de veiligheid ten aanzien van twee gevarenklassen, te weten: gevarenklasse 2 en gevarenklasse 5. Het behoeft geen betoog, dat de indeling van de (half)produkten van „Muiden-Chemie” B.V., naar de onderhavige gevarenklassen van het grootste belang is. In genoemd rapport werd tot de gevarenklasse 2 gerekend: „rookzwak buskruit” en tevens werd gesteld: „Hierbij zal in het algemeen als bovenste grens van het riitro-glycerine-gehalte een percentage van 20 gelden. Bovendien moet dan nog aan de volgende eisen worden voldaan:

- het kruit moet model zijn verpakt en opgeslagen;
- het kruit moet in bulk zijn opgeslagen.

Op 8 december 1972 vond een ontploffing plaats van (civiel)jachtkruit. Deze kruitsoort wordt immer begrepen onder de algemene (soort-)omschrijving „rookzwak buskruit”. Bovendien bevat jachtkruit géén nitro-glycerine en derhalve is het gehalte daarvan in dit geval niet relevant voor de indeling naar gevarenklasse.

3. Gegeven de feitelijkheid van de uitwerking van de explosie kan de commissie - vooralsnog - niet anders dan het vermoeden uitspreken, dat onvoorwaardelijke indeling van het jachtkruit in de gevarenklasse 2 aanvechtbaar is. Thans vindt een onderzoek plaats naar de karakteristieken van het jachtkruit en andere soorten poreus kruit en eerst op grond daarvan zal terzake definitief uitsluitsel kunnen worden verkregen. Dit onderzoek vindt plaats in het totale kader van het zoeken naar de oorzakelijke verklaring voor de ontploffing. De commissie acht het niet juist om in enig opzicht vooruit te lopen op de uitkomsten van dit onderzoek.

4. Geheel los van de uitkomsten van het onderzoek komt de commissie echter tot de volgende conclusie: de soortomschrijving „rookzwak buskruit” is een onvoldoende basis voor indeling onder de gevarenklasse 2. Derhalve acht de commissie het noodzakelijk de volgende voorwaarde formeel vast te stellen ter zake van de indeling van (half-)produkten van „Muiden-Chemie” B.V. onder de gevarenklasse 2:

- indeling van een bepaald type kruit onder gevarenklasse 2 kan uitsluitend geschieden op basis van een daartoe af te geven certificaat, door een daartoe aangewezen onafhankelijke en deskundige instantie. Het certificaat dient - wanneer de karakteristieken van de betrokken kruitsoort zulks vergen - de bijzondere productie- resp. opslagcondities te vermelden, welke de indeling naar gevarenklasse moeten wettigen;
- de voorwaarde van het certificaat dient te worden opgenomen in het pakket van voorwaarden, waaronder een hinderwetvergunning wordt verleend.

5. Als er van wordt uitgegaan dat het jachtkruit zou moeten worden gerekend tot de gevarenklasse 5, heeft de commissie zich omtrent de volgende feiten doen informeren:

- hoe groot was de aanwezige hoeveelheid jachtkruit die ontplofte op 8-12-1972 en bleef deze hoeveelheid binnen de grenzen van de maximaal toegestane hoeveelheid ingevolge de commissie-veiligheidsnormen voor gevarenklasse 5;

- hoe verhoudt zich het schadebeeld in de omgeving van de fabriek te Muiden tot het commissie-criterium „geringe glasschade”?

Doel van deze wijze van benadering was vast te stellen of de door de commissie ontwikkelde gevarenklasse 5-normen in de realiteit de schade beperkt hadden gehouden tot „geringe glasschade”.

6. In dit verband werd geconstateerd:

- zelfs als het jachtkruit wordt geacht te behoren tot de gevarenklasse 5, dan werd op 8 december 1972 in de fabriek te Muiden globaal gezien gehandeld binnen de veiligheidsnormen van de commissie;

- in relatie tot de schade welke ten gevolge van de explosie in 1966 ontstond, kan thans worden gesteld dat de op 8 december 1972 veroorzaakte schade van beduidend geringere omvang was.

Wellicht ten overvloede zij hierbij aangetekend dat, voor dit oordeel, bij de vergelijking de verschillen in afstand en hoeveelheid zodanig werden verdisconteerd, dat van een reële vergelijkingsbasis kan worden gesproken.

Anderzijds is de commissie tot het oordeel gekomen dat:

- de glasschade van een grotere omvang is gebleken dan met de commissienorm werd beoogd;
- behalve glasschade eveneens „lichte herstelbare bouwschade" is veroorzaakt aan een beperkt aantal woningen.

7. Op grond van deze constatering heeft de commissie zich nader beraden op de veiligheidsnorm voor gevarenklasse 5. Hierbij gelden de volgende aspecten:

- de vastgestelde schade moet worden gerelateerd aan:
- de omtrek waarbinnen „geringe glasschade" als criterium geldt;
- de binnen de vastgestelde omtrek aanwezige beglazing;
- de frequentie waarmee glasschade zou kunnen worden veroorzaakt;
- de woningen, waaraan bouwschade werd veroorzaakt maakten deel uit van een groep van woningen welke na de explosie van 1966 werd gebouwd, ten zuidwesten van de oude kern van Muiden en in de richting van de fabriek;
- de woningen, welke ten opzichte van de fabriek in de „voorste lijn" zijn gelegen werden naar verhouding het zwaarst getroffen door glasschade.

8. Het schadebeeld van de ontploffing op 8 december 1972, alsmede de hiervorenvermelde aspecten, doen de commissie ten principale niet twijfelen aan de fundamentele juistheid van de eerder vastgestelde veiligheidsnorm voor de gevarenklasse 5; de basis hiervan wordt bepaald door het gegeven, dat bij een golfdruk van 60 gram/cm² geringe glasschade zal optreden.

De specifieke situatie te Muiden met betrekking tot de woonwijken heeft te zien gegeven dat voor wat betreft de bebouwing in de voorste lijn niet kan worden gesproken over geringe glasschade als gevolg van de explosie.

Alhoewel de toetsing van de werkelijke schade aan het gestelde criterium „geringe glasschade" tot een oordeel moet leiden over het totaalbeeld, is de commissie van mening, dat ook voor de bebouwing in de voorste lijn een veilig en onbedreigd woongenot moet kunnen gelden.

9. Het is op grond van deze laatste overweging, dat de commissie heeft besloten tot een verzwaring van de veiligheidsnorm voor de gevarenklasse 5. Voor de vaststelling van deze herziene norm heeft de commissie zich op het standpunt gesteld, dat voor de bebouwing in de voorste lijn de maximale glasschade 5 à 10 pct. kan zijn van de aanwezige beglazing. Alsdan blijkt - op grond van beschikbare analyses inzake gevolgen van explosies, welke over een reeks van jaren op meerdere plaatsen op de wereld plaatsvonden - dat de oorspronkelijke veiligheidsnorm voor gevarenklasse 5 ten opzichte van de bebouwing moet worden gesteld op: 5 x de NATO-veiligheidsafstanden (in plaats van 2 1/2 x de NATO-veiligheidsafstanden).

10. Voorts verdient het aanbeveling ten aanzien van de in de voorste lijn gelegen kleuterschool nadere voorzieningen te treffen met betrekking tot de beglazing, ten einde een extra veiligheidsmarge te bereiken.

Hierbij ware te denken aan een aangepaste „ophanging" van de ramen, eventueel in combinatie met zwaardere en/of niet-versplinterende beglazing. Bewoners van huizen in de voorste lijn zouden zich op soortgelijke wijze nog een extra veiligheidsmarge kunnen verschaffen.

11. Hoewel aan de commissie bij het afsluiten van dit rapport geen aanwijzingen bekend zijn, die zouden duiden op invloeden van buitenaf, meent zij er toch goed aan te doen uitdrukkelijk vast te stellen, dat objecten als de on4erhavige op afdoende wijze - intern en extern - dienen te worden beveiligd tegen zodanige invloeden, welke de veiligheid kunnen bedreigen.

12. Wellicht ten overvloede zij vermeld, dat de commissie zich - door de ontploffing van 8 december 1972 te Muiden - ook opnieuw nader heeft beraden over de veiligheid voor de omgeving van de fabriek te Amstelveen. De commissie blijft van oordeel, dat de veiligheid voor de omgeving aldaar voldoende is gewaarborgd en baseert dit op de volgende factoren:

- te Amstelveen vinden - sedert het staken van de produktie van nitro-glycerine en nitro-glycerine-boudende springstoffen - geen produktie en opslag plaats van gevarenklasse 5 (half-) produkten.

- te Amstelveen vinden uitsluitend produktie en opslag plaats van met water bevochtigd schietkatoen. Dit halfprodukt vergt zelfs niet een indeling onder de gevarenklasse 2.

IX. Conclusie

1. Samenvattend komt de commissie eenstemmig tot de volgende conclusie inzake de objectieve veiligheidssituatie.

a. Mits de navolgende voorzieningen ter plaatse worden getroffen bestaat er op objectieve veiligheidsgronden geen aanleiding om tot gehele of gedeeltelijke verplaatsing van de fabrieken te Muiden en te Amstelveen naar elders over te gaan.

b. Ter plaatse dienen in de fabrieken voorzieningen te worden getroffen, opdat, uitgaande van het criterium „geringe glasschade" voor de omgeving, steeds zal worden voldaan aan de volgende veiligheidsnormen:

- voor stoffen behorende tot de gevarenklasse 2: de NATO-veiligheidsafstanden;

- voor stoffen behorende tot de gevarenklasse 5:

- ten aanzien van de bebouwing: 5 x de NATO-veiligheidsafstand;

- ten aanzien van wegen:

- gewone wegen: 2/3 x de NATO-veiligheidsafstand ten opzichte van de bebouwing;
- drukke wegen: 1 x de NATO-veiligheidsafstand ten opzichte van de bebouwing;
- autosnelwegen: 1 1/2 x de NATO-veiligheidsafstand ten opzichte van de bebouwing.

De verantwoordelijke overheden dienen ervan uit te gaan, dat in de omgeving van de fabriek te Muiden geen verblijfsrecreatie, noch opstallen ten behoeve van dagrecreatie kunnen worden toegelaten binnen de veiligheidsafstand, welke geldt ten opzichte van de bebouwing volgens de hierboven aangegeven commissie-norm.

Een en ander dient ter vermindering van risico's, welke zouden kunnen optreden bij bedoelde recreatie binnen deze afstand.

c. Indeling van een bepaald type kruit naar gevarenklasse kan uitsluitend geschieden op basis van een daartoe af te geven certificaat, door een daartoe aangewezen onafhankelijke en deskundige instantie. Het certificaat dient - wanneer de karakteristieken van de betrokken kruitsoort zulks vergen - de bijzondere produktie- resp. opslagcondities te vermelden, welke de indeling naar gevarenklasse moeten wettigen. De concrete indeling van de verschillende kruitsoorten naar de gevarenklassen 2 of 5 zal eerst op basis van het per kruitsoort af te geven certificaat kunnen blijken.

Eerst dan zal ook pas kunnen worden vastgesteld in hoeverre door een en ander de economische bestaanszekerheid van „Muiden-Chemie" BV. wordt aangetast.

d. De hierboven, onder ad b en c vermelde regels zullen mede ten grondslag moeten liggen aan de voorwaarden, waaronder hinderwetvergunningen worden verleend.

e. Voor de bebouwing, die te Muiden ten opzichte van de fabriek in de voorste linie is gelegen, dienen waar nodig nadere voorzieningen te worden getroffen met betrekking tot de beglazing, ten einde een extra veiligheidsmarge te bereiken.

f. Voor wat de fabriek te Amstelveen betreft gaat het uitsluitend om de produktie en opslag van met water bevochtigd schietkatoen. Voor dit produkt geldt geen gevarenklasse-indeling, die het in acht nemen van veiligheidsafstanden met zich meebrengt.

2. Naast de objectieve veiligheidssituatie wil de commissie aandacht schenken aan de problemen rond de huidige situering. In dit opzicht ontveinst de commissie zich niet dat beide fabrieken ongelukkig zijn gelegen c.q. door opdringende bebouwing en wegen zijn komen te liggen. Dit soort fabrieken past niet in een dicht bebouwde omgeving. De aanwezigheid zal psychologische weerstanden blijven wekken. Voorts bestaat er vanuit het bedrijf gezien een gebrek aan ontplooiingsmogelijkheden. Tot de overtuiging dat primair de fabriek te Muiden niet te handhaven zal zijn nopen voorts nog de volgende punten:

- a. het onzekerheidselement dat onvermijdelijk ook in de meest zorgvuldige technische beoordelingen en voorspellingen aanwezig blijft;
- b. de geringe marges, die de situatie ter plaatse oplevert ook wanneer aan de te stellen veiligheidsnormen wordt voldaan.

Weliswaar kunnen bij een zeer strikte interpretatie van veiligheidsnormen tegen handhaving van de fabriek te Muiden in haar huidige omvang uit dien hoofde geen overwegende bezwaren worden ingebracht, de hierboven genoemde argumenten, alsmede de overweging dat de huidige ligging van de fabriek er toe noopt ook op lange termijn de situatie in de omgeving te „bevriezen“, hebben de commissie tot de overtuiging gebracht dat overplaatsing van de fabriek gewenst is.

De commissie realiseert zich evenwel dat verplaatsing niet op korte termijn kan worden gerealiseerd. Voor de keuze resp. vaststelling van een nieuwe vestigingsplaats en voor de financiële consequenties zijn de aspecten, als vermeld in hoofdstuk IV ad 4 t/m 7 hiervoren, van belang. Hierdoor worden de mogelijkheid en de benodigde periode voor voorbereiding en uitvoering van een verplaatsing goeddeels bepaald.

1. Op grond van de conclusies, als vermeld onder ad 1 en 2 hiervoren is de commissie van mening dat:

- a. *met kracht dient te worden gestreefd naar verplaatsing van, met name, de fabriek te Muiden;*
- b. géén bezwaar bestaat tegen een tijdelijke hervatting van de productie te Muiden voor die produkten, ten aanzien waarvan kan worden voldaan aan de objectieve veiligheidseisen van de commissie;
- c. tijdelijke hervatting van de productie te Muiden tevens tegemoet komt aan de belangen van zowel „Muiden-Chemie“ B.V. en haar werknemers als aan de Nederlandse krijgsmacht.

Zitting 1973-1974 - 12269

Veiligheidssituatie in de omgeving van de kruisfabrieken te Muiden en te Amstelveen

VERSLAG VAN EEN MONDELING OVERLEG Nr.3
(De vroegere stukken zijn gedrukt in de zitting 1972-1973)

De vaste Commissies voor Defensie, voor Sociale Zaken en voor Civiele Verdediging hebben op 22 februari 1973 mondeling overleg gevoerd met de Ministers van Defensie, van Sociale Zaken en van Binnenlandse Zaken over het mogelijk hervatten van de productie in de kruisfabriek te Muiden. De Ministers waren daarbij vergezeld door mr. E. Tinga, plv. hoofd van het Directoraat-Generaal van de Arbeid, en ir. C. H. Buschmann, adviseur van de scheikundige dienst van dat directoraat-generaal van het departement van Sociale Zaken, door mr. Th. J. Barentsen, hoofd van de afdeling civiel-recht van het departement van Defensie, en door mr. A. Tchernoff, medewerker van het bureau wetgeving en juridische zaken van de afdeling wetgeving en bestuurszaken van het departement van Binnenlandse Zaken. De commissies hebben de eer over dit overleg als volgt verslag uit te brengen:

De Minister van Defensie sprak allereerst namens de Regering zijn leedwezen uit voor de familie van de slachtoffers van de ramp op 8 december 1972. De commissies sloten zich daarbij aan. De ervaringen opgedaan bij die explosie zijn essentieel geweest voor het eindrapport van de interdepartementale commissie Veiligheidssituatie. Er wordt - vooral door het personeel van de kruisfabriek - krachtig aangedrongen op hervatting van de productie. De directie heeft toegezegd niet buiten medeweten van de Regering opnieuw te beginnen; het gemeentebestuur is van mening dat verhuizing van het bedrijf noodzakelijk is, maar dat tijdelijke voortzetting van de productie nodig is in het belang van het bedrijf, onder de voorwaarde dat de studie over de verplaatsing ter hand genomen wordt. De Regering deelt de conclusies van het rapport Veiligheidssituatie, en is van mening dat de productie onmiddellijk hervat kan worden. De Minister van Defensie tekende nog aan dat economische overwegingen daarbij van gering belang zijn, maar dat toch bedacht moet worden dat de lonen gedurende de stilstand doorbetaald worden. De schade door de produktiestop bedraagt f 1,5 mln., er is voor f 300 000 geïnvesteerd, de bank-schuld bedraagt f 2,3 mln. Als de productie niet snel hervat wordt, zal het bedrijf opgeheven worden, hetgeen gevolgen kan hebben voor de N.V. Eurometaal, die de militaire productie van de Artillerie-Inrichtingen voortzet. *Vanuit de commissie werd het volgende opgemerkt. Het Muidense gemeentebestuur heeft uitgesproken dat de productie hervat kan worden op voorwaarde dat binnen een half jaar een commissie (locatiecommissie) een nieuwe vestigingsplaats zal aanwijzen. Kan dat? Wanneer zal het bedrijf dan uit Muiden vertrokken zijn? Wat zijn de nieuwe normen voor de hervatte productie? Voldoen de meest recente verbouwingen van het bedrijf aan deze normen? Wie ziet toe op handhaving van de normen? Het gemeenteapparaat van Muiden is daar te klein voor, dus het Rijk moet met geld of mankracht bijspringen. Ook de uitgaven voor de verbetering van de beglazing van de nabijgelegen school en woningen behoren naar de mening van vele leden voor rijksrekening te komen.*

Is bij alle veiligheidsmaatregelen ook gedacht aan de veiligheid van het personeel zelf? Hoe is de organisatie van de rampenbestrijding verlopen? Dit punt is voor de huidige en nieuwe vestiging van belang. Hoe staat het met de Nota rampenbestrijding? Talrijke leden vonden het verheugend dat het rapport na de laatste ramp zo snel bijgewerkt kon worden, maar betreunden het dat het toch van 1966 tot 1973 had geduurd voordat er een rapport was. *Zij waren alleen bereid produktiehervatting goed te keuren als de verplaatsing van het bedrijf zeker is waarbij de termijn daarvoor vaststaat, en als er een zo groot mogelijke garantie is dat zich verder geen rampen zullen voordoen. Is het niet verontrustend dat zelfs nu niet over alle springstoffen de mate van gevaar bekend is?*

Is de Regering bereid in de locatiecommissie ook vakbondsvertegenwoordigers op te nemen, en opdracht te geven de studie binnen maanden af te ronden?

Sommige leden vroegen of de locatiecommissie ook een taak zal krijgen bij de begeleiding van de verplaatsing (om persoonlijke problemen op te lossen). Hoe is de leeftijdsopbouw van de werknemers, zijn er buitenlanders werkzaam? Om hoeveel werkgelegenheid gaat het in totaal, dus ook in Amstelveen en bij de Hembrug?

De Minister van Defensie benadrukte in zijn antwoord dat hij van mening is dat de interne en externe menselijke factoren, en de sociale aspecten van de beslissing belangrijker zijn dan de economische.

Het zal moeilijk zijn voor het bedrijf een andere vestigingsplaats te vinden. Veel gemeenten snakken naat industriële werkgelegenheid, maar niet in de vorm van een kruutfabriek. *In Muiden zou een nieuwe vestiging ook onder geen omstandigheid toegestaan zijn. Omdat men dacht dat het bedrijf nu veilig was, is bebouwing in de omgeving van de fabriek toegestaan, zoals nu blijkt ten onrechte.*

De locatiecommissie krijgt tot taak de werkgelegenheidsaspecten en de kosten van de verplaatsing mee te bezien.

Er zal interdepartementaal overleg en overleg met de vakbeweging nodig zijn over de financiering van de naar schatting f 20 mln. overplaatsingskosten, die het bedrijf zelf niet zal kunnen opbrengen.

Wat de termijn betreft waarop de verplaatsingsbeslissing genomen kan worden, zei de Minister dat de Regering op de grootst mogelijke spoed zal aandringen en die voor haar deel ook zal betrachten. De zaak is echter gecompliceerd, zodat geen vaste beslisdatum vastgelegd kan worden.

Voor wat de plaatsing betreft gingen de gedachten van de bewindslieden uit naar de Flevopolder. Daar is ruimte, en de afstand tot Muiden is zo gering dat de werknemers niet noodzakelijk hoeven te verhuizen. Zolang het bedrijf nog in Muiden gevestigd is, zal in de directe omgeving van de fabriek geen nieuwbouw toegestaan worden.

De gemiddelde leeftijd van de werknemers in Muiden ligt boven de 40 jaar, in Amstelveen boven de 45 jaar.

De definitieve sluiting zonder verplaatsing van het bedrijf in Muiden zal een kettingreactie teweeg brengen.

Ook het Amstelveense bedrijf heeft dan geen bestaansreden meer, en verder zal een aantal kruitleveranties niet aan Nederland gegund kunnen worden. Het kruit moet dan tegen aanzienlijke kosten uit het buitenland betrokken worden, zodat wij dan importeren in plaats van exporteren.

Bestellingen voor de munitie voor de 35 mm gemechaniseerde Lua, 105 mm lange dracht munitie, en munitie voor het MRCA (multiple rol combat aircraft)-project - die in Nederland besteld kan worden, ook al hebben wij ons uit dat project teruggetrokken - gaan ernstige vertraging ondervinden bij tijdelijke produktiestillegging.

De Minister van Sociale Zaken zei vervolgens dat de interne veiligheid een zaak is die de Arbeidsinspectie aangaat. Het bedrijf zal een doorgaande veiligheidsrapportage moeten maken, die met de arbeidsinspectie wordt doorgesproken. *De productie van het jachtkruit zal niet hervat mogen worden*, en mocht geen optimale veiligheid blijken uit de proeven die RVO-TNO nu neemt met zgn. "veilig" kruit, dan zal ook die productie moeten stoppen.

Het Amstelveense bedrijf is naar beste weten van deskundigen explosievrij. Planologisch zijn hier echter wel redenen deze vestiging op te heffen.

In het Muidense bedrijf werken 200 man, waaronder 30 buitenlandse werknemers. In Amstelveen gaat het om 40 personeelsleden. Het gaat veelal om oudere, nauwelijks herplaatsbare werknemers, hetgeen zwaar weegt bij de beslissing tot hervatting van de productie. De buitenlandse werknemers zijn over het algemeen al zeer lang in Nederland.

De Minister van Binnenlandse Zaken zei dat de toegenomen bebouwing rond de fabriek geheel onder verantwoordelijkheid van het gemeentebestuur van Muiden tot stand gekomen is.

Het zal van de gemeente een verstandige daad zijn deze risicoschepping verder te voorkomen.

De toepassing van de Hinderwet valt formeel onder verantwoordelijkheid van de Minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne, doch de aan het woord zijnde bewindsman wilde toezeggen dat de gemeente de nodige steun en mankracht kan krijgen in dit concrete geval om toepassing mogelijk te maken. Hij was verder van mening dat de extra kosten voor beglazing van de school nabij de kruutfabriek voor rekening van de fabriek hoort te komen.

De Regeringsvoornemens met betrekking tot de rampenbestrijding zijn zo ingrijpend en gecompliceerd dat een hoogst demissionair bewindsman daarover geen mededelingen kan doen.

Hierna werd er vanuit de commissie op aangedrongen in de nieuwe vestigingsplaats van de kruutfabriek toch wel een geïntegreerde rampenbestrijdingsdienst op te richten, ook al zou dit landelijk nog niet rond zijn.

Vele leden toonden zich er verbaasd over dat het bedrijf de schade aan de school en de nieuwe bebouwingen zou moeten betalen. Die bebouwing is toch ontstaan terwijl de bouwers de risico's, kenden? Zeer vele leden wezen er echter op dat men meende dat op goede gronden verzekerd kon worden dat het bedrijf explosievrij was.

Verschillende leden wezen er op dat het bedrijf de overplaatsingskosten zeker niet kan betalen en dat onzeker is of het Rijk zal kunnen bijdragen. Betekent dit dan een sluiting van het bedrijf of speelt de Regering met de gedachte dat het bedrijf dan maar moet blijven waar het is? Gezien de hervatting van de productie nu, komt sluiting kennelijk niet in aanmerking.

Meerdere leden voerden tegen deze redenering aan dat het duidelijk is dat thans dit probleem niet geheel overzien kan worden. De Minister van Financien moet over zulke financiële bijdragen zeker zijn eigen oordeel kunnen vormen.

Verschillende leden vervolgden hun beschouwingen met de vraag of het bedrijf - gezien de leeftijdsopbouw van het personeel en de geringe aantrekkelijkheid voor jonge mensen -niet op den duur wegens personeelsgebrek toch zou moeten sluiten.

Zeer vele leden drongen er krachtig op aan dat de bewindslieden thans een termijn zouden noemen waarbinnen het bedrijf overgeplaatst moet zijn. Talrijke leden vroegen een beslissing binnen zes maanden. Ook vroegen zeer vele leden de principe-uitspraak dat het Rijk in de verplaatsingskosten zou bijdragen, b.v. de helft van het verschil tussen enerzijds de grond- en nieuwbouwkosten en anderzijds de opbrengst van de huidige bezittingen en de waardevermeerdering van het bedrijf. Deze bijdrage zou gedeeltelijk de vorm van een krediet en gedeeltelijk de vorm van een bijdrage a fonds perdu moeten hebben.

De Minister van Defensie beaamde dat er in de nabijheid van de kruifabriek gebouwd is omdat de gemeente er van uit ging dat het bedrijf nu geheel veilig was. Het bedrijf sprak dit ook niet tegen. Hij betwijfelde of de fabriek in staat zou zijn alle kosten te dragen.

De overplaatsing zal alleen al afgezien van de aankoop van grond ongeveer f 20 mln, kosten, zodat duidelijk is dat een bijdrage in de verplaatsingskosten een kabinetsbesluit vergt.

Een termijn waarbinnen over de overplaatsing beslist moet worden, valt niet te geven, in de eerste plaats gezien de kabinetscrisis, in de tweede plaats vanwege eventueel langdurige beroepsprocedure inzake de nieuwe vestigingsplaats (Hinderwet, Wet op de Ruimtelijke Ordening).

De Minister van Sociale Zaken wees er op dat er een algemene verplaatsingskostenregeling is, die een uitkering van f 10.000 per personeelslid toestaat. Verder ontkende hij dat het bedrijf moeilijkheden met de personeelsvoorziening kan verwachten.

Bij vacatures melden zich veel gegadigden, zowel vanwege het hoge loon als vanwege de overige gunstige arbeidsvoorwaarden.

De Minister van Binnenlandse Zaken verklaarde nader dat de kosten die zijns inziens voor rekening van het bedrijf komen, de extra kosten aan de kleuterschool zijn, om de veiligheid zo groot mogelijk te maken. Het zal zeker gewenst zijn in een nieuwe vestigingsplaats een goede rampenbestrijdingsorganisatie op te richten. Mocht dit het Flevoland betreffen, dan zal dit door de bijzondere bestuurssituatie van dat gebied ook vrij eenvoudig te regelen zijn.

Aldus vastgesteld, 20 september 1973.

Zitting 1973-1974-12269, 12461 en 12887
Veiligheidssituatie in de omgeving van de
kruitfabrieken te Muiden en te Amstelveen

Explosie Kruitfabriek Muiden

Verplaatsingsmogelijkheden voor Muiden Chemie B.V.

VERSLAG VAN EEN MONDELING OVERLEG Nr. 4

(Het vroegere stuk betreffende nummer 12 461 is gedrukt in de zitting 1972-1973)

De vaste commissies voor defensie, voor sociale zaken en voor volkshuisvesting en ruimtelijke ordening hielden op dinsdag 26 juni gezamenlijk een mondeling overleg met de Minister van Sociale Zaken en met de Staatssecretaris van Defensie (Stemerding). Dit overleg betrof de door de Regering te nemen beslissing naar aanleiding van het rapport van de interdepartementale commissie van advies inzake verplaatsingsmogelijkheden voor Muiden Chemie B.V., uitgebracht op 14 februari en op 5 april toegezonden aan de Tweede Kamer. De bewindslieden waren vergezeld van één van de leden van deze adviescommissie, ir. C. H. Buschmann.

Van de zijde van de P.v.d.A.-fractie werd een groot aantal vragen gesteld. In de eerste plaats werd geïnformeerd waarom het rapport van de adviescommissie slechts vertrouwelijk aan de Kamer is ter inzage gegeven. Is dit wel reëel gezien het feit dat de meeste betrokkenen (gemeente Muiden, vakbeweging etc.) het rapport - overigens terecht - afzonderlijk ontvingen?

Tijdens het overleg dat in februari 1973 werd gehouden, kort na de ramp op 8 december 1972, werd van de zijde van de Regering een duidelijke voorkeur getoond voor verplaatsing van het bedrijf naar de Flevopolder. Het lid van de P.v.d.A.-fractie dat hierop wees, had vernomen dat de Regering in een recente brief aan de gemeente Muiden deze verplaatsing niet meer als reële oplossing had genoemd. Wat is de reden van deze verandering? Kunnen de bewindslieden mededelen welk bedrag nu precies met de verplaatsing gemoeid zou zijn? Het genoemde lid achtte in ieder geval de stelling van de adviesraad openbaar lichaam Zuidflevopolder onjuist als zou een bedrijf dat gevaarlijk is voor Muiden ook per sé gevaarlijk zijn voor de polder. In de polder kan immers een zodanige locatie worden gekozen dat geen omwonenden bedreigd worden.

Indien voor voortzetting van het bedrijf te Muiden wordt gekozen - aldus nog steeds het lid van de P.v.d.A.-fractie - moeten de veiligheidsmaatregelen uiteraard uitzonderlijk kritisch worden bekeken. Aan welke noodzakelijke investeringen op dit gebied, tot een totaal van 4 mln. gulden, denkt de interdepartementale adviescommissie? Gaat het hier om een verplaatsing van alle gebouwen of alleen van de produktieruimten of om verbeteringen in de constructie van de bestaande gebouwen? Welke veiligheidsnormen worden aangelegd: de zogenaamde herziene NAVO-normen of die van TNO? Bestaan er normen voor ieder potentieel produkt van het bedrijf? Hoe denkt de Regering over de suggesties die vanuit de vakbeweging zijn gedaan inzake verplichte kwartaalrapportage over de veiligheid en inzake de eventuele benoeming van een onafhankelijke veiligheidsfunctionaris bij het bedrijf, die de bevoegdheid heeft het productieproces stop te zetten? Kunnen bij de afgifte van een hinderwetvergunning voorwaarden inzake toezicht en begeleiding worden gesteld? Is de Regering bereid te bevorderen dat een volledig overzicht van alle bestaande en nieuwe veiligheidsmaatregelen ruimschoots in de openbaarheid wordt gebracht, zulks niet alleen ten behoeve van de werknemers maar ook ten behoeve van de Muidense bevolking?

Als alternatief voor verplaatsing en voor voortzetting van het bedrijf te Muiden, zag het aan het woord zijnde lid tenslotte sluiting van het bedrijf. Zien de bewindslieden in dat geval mogelijkheden voor een reëel programma met vervangende werkgelegenheid? Zo ja, op welke termijn zou zo'n plan dan gerealiseerd kunnen worden en welke kosten zouden hieraan verbonden zijn?

Van K.V.P.-zijde sloot men zich aan hij alle gestelde vragen. Het nu aan het woord zijnde lid der commissies was van mening dat de Regering en niet de gemeenteraad van Muiden de beslissing zal moeten nemen in het spanningsveld tussen veiligheid van personeel en bevolking enerzijds en werkgelegenheid anderzijds. Heeft verplaatsing van het bedrijf hetzij naar de Flevopolder, hetzij naar het buitenland (Liebenau) nog consequenties voor de productie te Amstelveen?

Een tot de V.V.D.-fractie behorend lid informeerde of nu de oorzaken van de explosie einde 1972 met zekerheid, zijn vastgesteld. Dit lid wees erop dat tot op dat moment de overtuiging bestond dat optimale veiligheidsmaatregelen waren genomen. De les die men moet trekken betreft dus vooral de vraag hoe men, in die veronderstelling levende, toch fouten maken kon.

Uit de C.H.U.-fractie werd tenslotte gevraagd wanneer de beslissing van de Regering te verwachten is en of buitenlandse werknemers wel een behoorlijke veiligheidsinstructie krijgen.

In antwoord op deze vragen en opmerkingen zette de Minister van Sociale Zaken allereerst uiteen dat gekozen moet worden uit vier mogelijkheden, te weten 1) verplaatsing van het bedrijf naar de Flevopolder, 2) verplaatsing naar Liebenau, 3) handhaving in Muiden en 4) liquidatie van het bedrijf. Elk van deze vier mogelijkheden moet beoordeeld worden op drie aspecten: de veiligheid, de werkgelegenheid en de kosten. Op grond van een afweging van al deze factoren was de Minister geneigd te kiezen voor handhaving van het bedrijf te Muiden, waarbij hij dan de verantwoordelijkheid zou dragen voor de interne veiligheid in het bedrijf. Dit voorlopige standpunt was voorgelegd aan de gemeentebesturen van Muiden en Amstelveen, aan ondernemingsraad en directie van het bedrijf en van de N.V. Eurometaal en aan de vakbeweging. Gebleken is dat het gemeentebestuur van Muiden geen andere uitspraak kan doen dan anderhalf jaar geleden door de raad geformuleerd. Deze sprak zich toen uit voor een verdwijnen van het bedrijf uit Muiden. In de verwachting dat zulks zou gebeuren is in de afgelopen tien jaar ook bebouwing toegestaan tot dicht bij de fabriek. *Toch meende de Minister bij burgemeester en wethouders wel enige aarzeling te hebben bespeurd ten aanzien van sluiting van het bedrijf. Voorwaarde voor handhaving van het bedrijf zal in ieder geval zijn dat de gemeente meewerkt aan de externe veiligheid.*

De ondernemingsraad en de vakbeweging kiezen voor handhaving van het bedrijf mits veiligheidsmaatregelen worden getroffen. In die kring ziet men wel in dat de eventuele vervangende werkgelegenheid die voor Muiden gezocht zou moeten worden, toch nauwelijks soelaas zal bieden aan de huidige, gespecialiseerde en vaak wat oudere werknemers van het bedrijf.

Directie en commissarissen kiezen eveneens voor handhaving van het bedrijf, dat op dit moment weer rendabel is. De vermogenspositie is echter uitermate zwak. De kosten van verplaatsing van het bedrijf naar de Flevopolder worden momenteel geraamd op 40 miljoen. Een dergelijke investering zal nooit rendabel kunnen zijn. De verplaatsing van het bedrijf naar Liebenau zou ca. 10 mln. kosten in verband met de noodzaak van nieuwbouw daar en met de afvloeiingsregeling. Zelfs met de financiering van aanvullende veiligheidsmaatregelen, geraamd op 4 mln., zal het bedrijf grote moeite hebben. Het zal waarschijnlijk om een bijdrage à fonds perdu van de Staat of om een zachte lening vragen.

Als derde voorwaarde voor handhaving van het bedrijf zag de Minister een garantie van toekomstige afzet van de producten. Hier zou de N.V. Eurometaal aan moeten meewerken.

De bewindsman kon niet direct het nut inzien van de aanstelling van een externe veiligheidsfunctionaris. Hij wees erop dat de arbeidsinspectie reeds de bevoegdheid heeft de productie te stoppen. Wel zal inderdaad de voorlichting over de veiligheid geheel in de openbaarheid moeten plaatsvinden. Absolute veiligheid zal nooit gegarandeerd kunnen worden. Het risico ligt overigens veel meer bij de werknemers dan bij de omwonenden.

De Staatssecretaris deelde mee dat de mogelijkheid van verplaatsing van het bedrijf naar de Flevopolder in overleg met het departement van Verkeer en Waterstaat bestudeerd wordt als onderdeel van het bredere probleem van de plaatsen van munitieopslag in ons land. Genoemd departement acht polders hiervoor niet geschikt op grond van waterstaattechnische bezwaren.

Overigens meende de Staatssecretaris dat Nederland niet per sé een eigen kruifabriek nodig heeft. Wel stelt de Koninklijke Landmacht er prijs op dat er een kruifabriek bestaat in relatie met Eurometaal.

Ir. Buschmann zette ten slotte uiteen dat kruifabrieken statistisch moeten worden beschouwd als veilige bedrijven. Er doen zich, bijv. vergeleken met de bouwnijverheid, relatief weinig ongevallen voor. Ook uit een oogpunt van externe veiligheid hebben omwonenden minder te vrezen van een kruifabriek dan bijv. van opslag van bepaalde gevaarlijke stoffen. Doet zich echter een explosie voor in een kruifabriek dan richt deze meestal ernstige schade aan.

De veiligheidsnormen richten zich met name op de omvang van de aangerichte schade. De zgn. NAVO-normen aanvaarden hierbij een zekere mate van herstelbare schade aan de omliggende gebouwen binnen een bepaalde straal. Nederland zelf stelt echter strengere eisen: er mag uitsluitend herstelbare schade worden aangericht aan 5 pct. van de beglazing van gebouwen binnen die cirkel.

De nu voorgestelde aanvullende veiligheidsmaatregelen beogen de productie te spreiden over een groter aantal gebouwen, op grotere afstand van andere bebouwing. In het algemeen wordt gestreefd naar processen waar detonatie niet bij kan voorkomen. Detoneerbare verwerkingen zullen slechts 'in zeer kleine eenheden mogen geschieden.

De explosie einde 1972 was een gevolg van de niet onderkenning van de mogelijkheid van detonatie van jachtkruit in een zeer bijzondere samenloop van omstandigheden. Uiteraard zijn nu maatregelen genomen die een herhaling hiervan onmogelijk te maken. Bovendien zal voortaan voor elk type kruit aan de hand van de eigenschappen worden beoordeeld, hoeveel daarvan in elke fase van de productie in bewerking mag zijn.

Naar de mening van de heer Buschmann kan de „begeleidingscommissie" worden beschouwd als een externe veiligheidsinstantie. Hierin zijn vertegenwoordigd deskundigen op het gebied van de militaire aspecten, van de Hinderwet, van de RVO-TNO en van de arbeidsinspectie.

Reagerend in tweede termijn werd van de P.v.d.A.-zijde geïnformeerd naar de aard van het te verwachten kabinetsbesluit. Zal dat een besluit zijn vergezeld van een aantal voorwaarden? Zo ja, betekent dit dan dat

een reële kans op niet-handhaving van het bedrijf te Muiden aanwezig blijft en dat dan alsnog gekozen zal moeten worden tussen verplaatsing en sluiting?

Ook uit de K.V.P.-fractie wees men op de onzekerheid die zal voortduren na het kabinetsbesluit. Hoeveel tijd zal gemoeid zijn met een onderzoek naar de vervulbaarheid van de te stellen voorwaarden? Intussen functioneert het bedrijf al weer geruime tijd. Welke veiligheidsmaatregelen zijn voorlopig getroffen? Is het niet mogelijk om alle onveilige processen te beëindigen of naar elders over te brengen?

Bij een tot de V.V.D.-fractie behorend lid der commissies waren de zorgen over de veiligheid niet weggenomen. In het verleden is een vergissing gemaakt inzake de gevaren bij de produktie van jachtkruit. Wie kan zekerheid geven dat nu geen andere vergissingen worden gemaakt?

Vanuit laatstgenoemde fractie en die van de A.R.P. werd nog opgemerkt dat het kabinet, wanneer het in beginsel besluit tot handhaving van het bedrijf te Muiden, uiterst nauwgezet zal moeten aantonen waarom verplaatsing naar de Flevopolder onmogelijk is. Is deze beslissing in feite genomen door de Minister van Verkeer en Waterstaat?

De Minister van Sociale Zaken merkte op dat de verplaatsing naar de Flevopolder behalve om waterstaattechnische redenen ook in het geheel van de werkgelegenheidspolitiek niet voor de band lag. Een investering van 200 000 gulden per arbeidsplaats gaat ver uit boven die welke in andere programma's aanvaard wordt.

Inderdaad zal de Ministerraad waarschijnlijk allereerst een beginselbesluit nemen. Ook al wordt de uitvoering daarvan gebonden aan voorwaarden, het is voor alle betrokkenen een vooruitgang dat zij dan zeker weten dat de Regering het doen van een keuze uit de vier alternatieven tot haar verantwoordelijkheid rekent. Na dat besluit zal een nieuw gesprek met de gemeente Muiden plaatsvinden.

In de overgangperiode is de veiligheid zo goed mogelijk gewaarborgd doordat voor elke order een aparte vergunning moet worden gevraagd. Dit is natuurlijk administratief een omslachtige en kostbare situatie. Jachtkruit wordt in het geheel niet aangemaakt.

Vastgesteld, 28 augustus 1974.